

Rekonstrukcija Ženski Fond

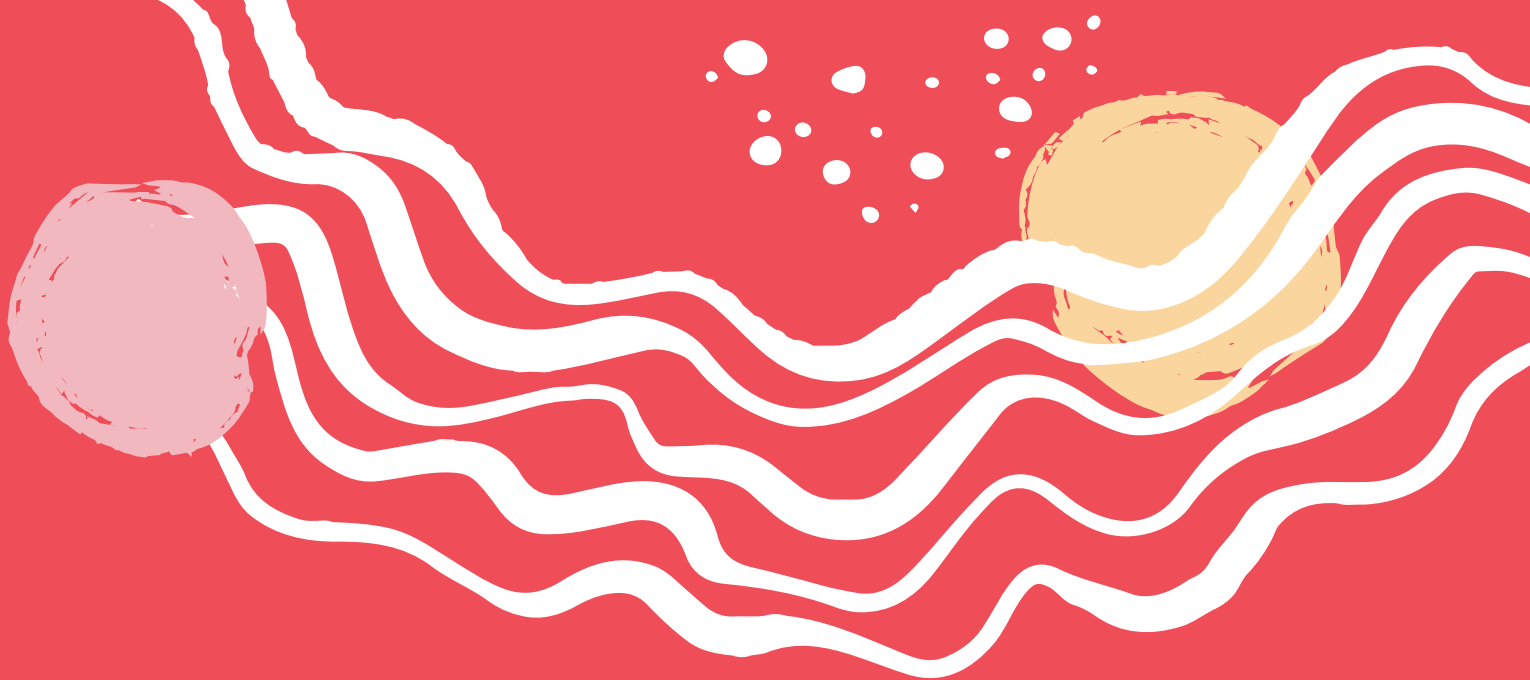
**Izveštaj o
radu grupa
2023.**

2023. godina u akciji!

Između nasilja, okrutnosti i kolektivnog bola u 2023. godini, brojne su pukotine kroz koje je su doprla svetla – kroz zajedništvo, otpor, snalažljivost i istrajnost feminističkog i drugih progresivnih pokreta. Dvadeset godina podrške, i još uvek često ostajemo zapanjene pred nesalomivom snagom kolektiva sa kojima saradujemo.

Ovaj osvrt posvećen je njima, našim partnerskim organizacijama, uz veliku zahvalnost što kontinuirano možemo da razmenjujemo znanja i podršku, i uz veliko uvažavanje radosti, topline i borbenosti koje održavaju u svojim zajednicama.

Njihovo prisustvo na terenu, u stvarnosti koju živimo, jeste nezamenljivo, a pred vama su tek fragmenti sveukupnih dostignuća podržanih grupa u izgradnji pravednijeg, vedrijeg sveta.

BROJKE

KAKO SE VODIMO PRINCIPOM SPOROG, STRATEŠKOG RASTA, TAKO SMO I OVE GODINE DODELILE ZA NIJANSU VIŠE GRANTOVA I NOVCA NEGO 2022. GODINE:

**GENERALNA PODRŠKA:
16 GRANTOVA**

**DODELJENA SUMA
28,447,503.74 RSD**

**SPECIJALNI FOKUS:
48 GRANTA**

**DODELJENA SUMA
19,843,884 RSD**

**URGENTNI GRANTOVI:
14 GRANTOVA**

**DODELJENA SUMA
1,853,100 RSD**

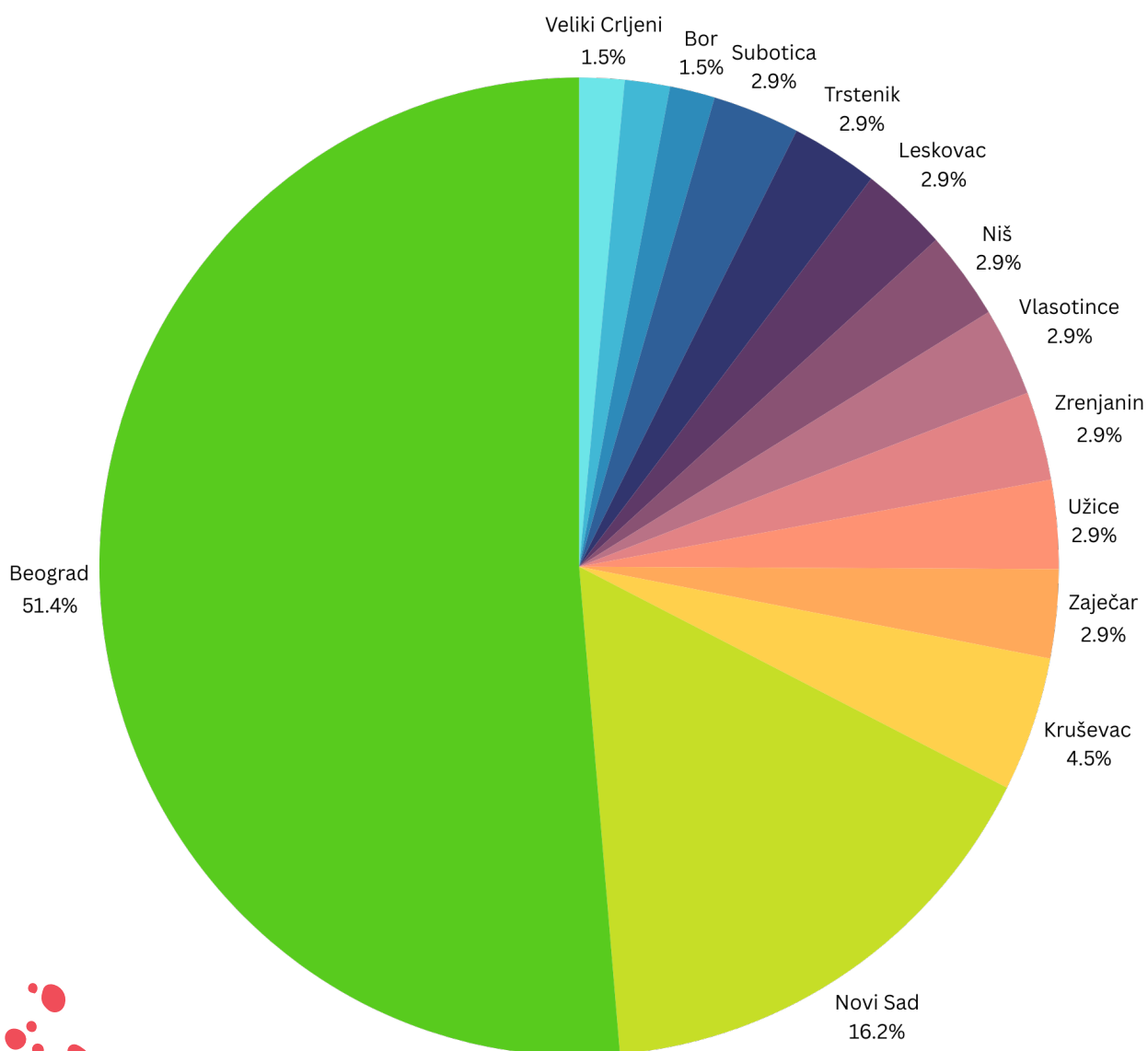
**PROGRAM STIPENDIJA
ŽARANA PAPIĆ:
8 STIPENDIJA**

**DODELJENA SUMA
422,802 RSD**

Ukupno: 78 grantova i 8 stipendija

Ukupno novca dodeljeno: 50,568,289.74

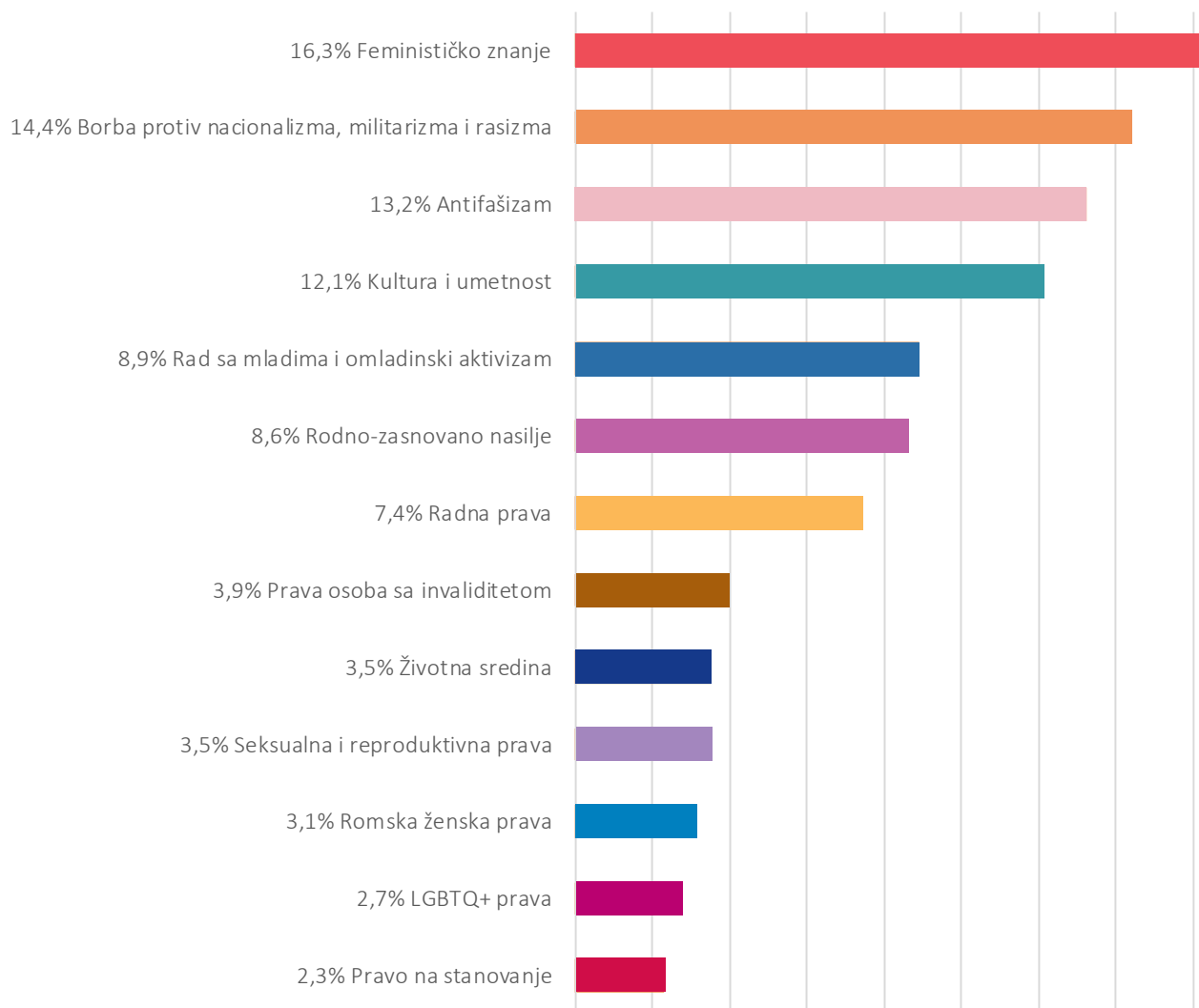
GDE JE SVE OTPUTOVALA PODRŠKA?

Iako nam je jedan od glavnih principa podrška grupama u unutrašnjosti, decentralizacija aktivističkog delovanja je spor proces, te Beograd ostaje najpodržaniji. Uz mnogo nade, pravimo dalje korake ka decentralizaciji, upoznajemo aktivistkinje širom zemlje, a one koje su na pragu društvenih borbi podstičemo da se pređu prag do aktivizma, i radimo na tome da se ova slika još zašareni. Na terenu nailazimo na zidove - mahom na strah žena da se aktiviraju usled restriktivne društveno-političke atmosfere na lokalnu (sabotaže lokalne samouprave, deprivacija sredstava za rad poput prostora, pritisci, nespremnost zajednice da saraduje iz straha od lokalnih moćnika); ali nailazimo i na polet i spremnost žena da se bore za pravednije društvo po svaku cenu. U svakom malom gradu u kome imamo saradnice, svedočile smo neverovatnoj feminističkoj snazi i volji. Njihove analize problema gađaju u centar, a akcije mobilišu i inspirišu. Na široj slici, pak, ponekad se osećamo umorno i usamljeno. Stoga 2024. godinu, uz potragu za novim saborkinjama, posvećujemo i umrežavanju žena u manjim mestima.

KOJI SU FOKUSI BORBI?

Teme koje drže podržane kolektive prelivaju se, prepliću, umnožavaju u praksi, odnosno, kratko rečeno, nevolja nikad ne dolazi sama - ali ni odgovori na nevolje: aktivistkinje su i ove godine demonstrirale široke pristupe rešavanju gorućih problema. Gotovo svaka podržana grupa ima paralelno i izukrštno više političkih - teorijskih i praktičnih - linija rada u svojim aktivnostima. Ponekad skoro sve sa spiska, jer življena realnost svakako ne dozvoljava sužavanje na jednu, dve stvari. Ovaj grafikon tek je pokušaj da se uhvate dominantne teme koje su definisale prioritete pravce delovanja podržanih grupa.

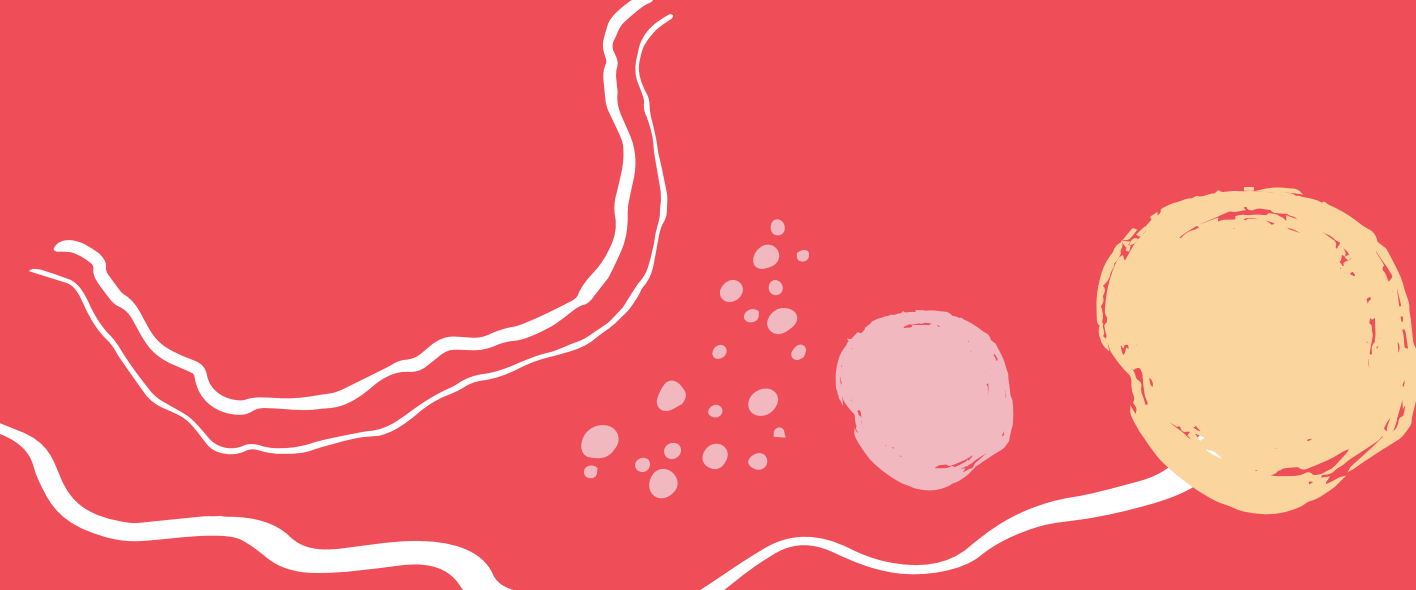
Da budemo poštene, ova „mapa“ prioriteta tek je isečak iz aktivističkih borbi, rezultat potreba i rada kolektiva sa kojima saradujemo - i možda bi imala sasvim drugo obličje kada bi obuhvatala organizacije sa kojima nismo saradivale 2023. Ipak, i kao takva, služi nam da dokumentujemo i osvrnemo se na određeni deo aktivističkog pejzaža, dođemo do određenih zaključaka i promislimo kako unaprediti dalju podršku pokretima.

U mizoginoj, nasilnoj društvenoj atmosferi, **rodno zasnovano nasilje ostaje među dominantnim temama (8,6%)**, što nije potrebno posebno objašnjavati. Organizacije sa SOS podrškom poput SOS Ženskog centra (Novi Sad), SOS Centra za žene i decu žrtve nasilja (Vlasotince) i ... Iz kruga - Vojvodina (Novi Sad) imaju usijane telefone. Osim na korisnice, pokret je okrenut i ka učenju, **ka proizvodnji, čuvanju i deljenju feminističkog znanja (16,3% podržanih grupa)**. Ovo se dešava kroz alternativne programe, radionice, onlajn kurseve, međunarodne susrete, umrežavanja, pisanje publikacija. Postoji visoka doza svesti o tome da jedino pokret može da očuva feminističko znanje, napadano od strane države, klerikalnih struktura i svakojake desnice.

Pod raznim izgovorima, među znanjima koja su najviše napadana tokom prošle godine jesu **znanja o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima**.

Međutim, mali procenat grupa (**3,5%**) stigao je da se bavi ovim aktivnostima sistematski i na duže staze. Jedan vredan izuzetak jeste publikacija [Centra za društveni napredak](#) (Novi Sad) - [Seksualna edukacija u Srbiji: Analiza i preporuke](#). Među neočekivano podzastupljenim delovanjima, što nas navodi da stavimo prst na čelo, jesu delovanja na polju **LGBTQI+ prava (2,7% podržanih grupa)**, **prava osoba sa invaliditetom (3,9%)** i **romskih ženskih prava (3,1%)**. Iako ovo podrazumeva rad sa višestruko marginalizovanim osobama i elemente kako urgencije tako i dugoročnog strateškog rada, malo je aplikacija koje su zašle u to polje. Imajući u vidu rast anti-rodnih politika, njihovu institucionalizaciju i sve jače javno prisustvo, svesne smo da je za najbližu budućnost neophodno još i još više rada upravo sa najmarginalizovanijim osobama, gde se rod prepliće sa drugim osnovama represije - ne zato da bismo ispunili nekakve identitetske kvote, već upravo da bismo pružile podršku onim kolektivima koji ujedinjuju ljude i prepoznaju zajedničke srukturane osnove represije uprkos različitim identitetskim odrednicama, i time otvaraju prostor za zajednički otpor. Među podzastupljenim temama jeste i **životna sredina (3,5% podržanih grupa)**, iako je to tematski i društveni prostor na kome ne samo da može već i mora urgentno da se radi, globalno i lokalno.

Svedočile smo masovnim ekološkim protestima i snazi naroda protiv zagađivača proteklih godina, ali još uvek se čeka na više feminističkih, anti-kapitalističkih inicijativa vezanih za životnu sredinu i klimatske promene – to je borba našeg doba koju ne smemo prepustiti konzervativnim strujama. Budućnost feminizma tesno je uvezana sa suočavanjem sa klimatskim promenama. **Svega 2,3% grupa bave se stambenim pitanjima**, ali kvalitetno, noseći mali pokret za pravo na stanovanje na leđima. Tradicionalno, ono što jeste prisutno jeste posvećenost **antifašizmu, sa 13,2% grupa koje ističu ovu dimenziju kao važnu odrednicu svog rada. Slično, 14,4% grupa ističe posvećenost borbi protiv nacionalizma, militarizma i rasizma**, što nije mala količina kritične mase, ali u trenucima regionalne i globalne nesigurnosti i konflikata, a dok još nismo razrešile konflikte prošlosti, ove borbe postaju sve potrebnije i verujemo da će se širiti u kakvom god obliku. Bavljenje radnim pravima ostaje zastupljeno, sa **7,4% grupa koje centriraju ovu temu**. Vrlo važan deo rada pokreta uzda se u omladinu, tako da je **rad sa mladima i omladinski aktivizam zastupljen kod 8,9% podržanih grupa**. U pitanju su letnje škole, feministički kursevi, vršnjačke edukacije, ali i direktno delovanje mladih u njihovim zajednicama. Na kraju, **kultura i umetnost** sa aktivističkim dimenzijama jedna je od prisutnijih tema na mapi podržanih inicijativa, sa **13,1% grupa**, što dolazi iz dva korena – jedan je naše viđenje umetničkog polja kao savezničkog, uz aktivizam i akademiju, a drugi se tiče sve oskudnijih fondova za kulturu i umetnost, počevši od neredovnih i nedovoljnih konkursa javnih ustanova. To sve više umetničkih kolektiva usmerava na manje fondacije poput naše.

Sve u svemu, drago nam je da smo i ove godine podržale vrlo različite programe, svaki važan na svoj način, dok se ujedno ponekad brinemo zbog izostanka interesovanja aktivistkinja i aktivista za određene teme. Kako kaže jedna naša koleginica, *Ponekad kao da živimo dve paralelne realnosti – jednu gde sve gori i ruši se, i drugu, projektanu, gde ne uspevamo da odgovorimo na ovu prvu*. Zaista, uz sav kvalitetan rad podržanih grupa, čini se da je potrebna još jedna doza radikalnosti u suočavanju sa stvarnošću, nevezano za projekte, a vezano za napore da se svet direktno i bez kompromisa menja.

***OPREZ SA BROJKAMA !!!**

Iako analiziramo kolektivni učinak grupa i procenjujemo ukupne domete programa i kvantitativno, moramo jako pažljivo čitati drage nam i omražene brojke. Na primer, radionica u Beogradu sa 20 učesnica nije isto što i radionica sa istim brojem učesnica u Užicu. Edukativne aktivnosti nailaze na različite poteškoće kada se, na primer, organizuju u sklopu višemesečnog onlajn programa namenjenog aktivistkinjama, i kada se organizuje 90 radionica u školama na ruralnom jugu. Ukratko – brojke nam služe za jednu vrstu orijentacije i dokumentacije, ali se ne oslanjamo na njih kao na ključne i isključive faktore kojima procenjujemo učinak podržanih grupa.

ŠTA JE ISPRED BROJKI ???

Ispred svake brojke su ljudi i njihove potrebe, mahom sistemski skrajnute ili potisnute. Zato broj aktivnosti i dosegnutih osoba ili procenat otvorenih prilika za žene u zajednici predstavlja mnogo više od matematičke vrednosti – u pitanju su susreti, transformativne prakse, politički osvešćeno delovanje, napori, borbe, promenjeni životi. U pitanju su odnosi pojedinki i pojedinaca sa kolektivima koji ih podržavaju, stručno i posvećeno. U pitanju su podrška ženama sa invaliditetom, psihosocijalno savetovanje, pravna pomoć, podrška deci i mladima sa iskustvom seksualnog nasilja, podrška ženama sa ugroženim radnim pravima, podrška deci sa invaliditetom, podrška Romkinjama, u pitanju je ostvarivanje različitih socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava. U pitanju je borba za dostojanstven život i rad. O tome mnogo dragocenije govore iskustva kako učesnica/ka u različitim podržanim aktivnostima, tako i podržanih kolektiva. Pozabavićemo se nekim brojkama, koliko moramo, ali obećavamo i deljenje dragocenih isečaka iskustava.

Generalna podrška

Kroz program Generalne podrške od 2014. godine podržavamo partnerske organizacije sa kojima imamo višegodišnju uspešnu saradnju. Podrška je celogodišnja, fleksibilna, maksimalno prilagodljiva potrebama kolektiva. Na početku programa podržavale smo svega **4 grupe**, da bi **2023. godine u programu bilo 16 grupa!**

Ovo je njihov kolektivni učinak.

15 od 16 grupa jasno i nedvosmisleno artikuliše svoje progresivne političke pozicije (a verujemo da će i šesnaesta grupa uskoro podići svoju artikulaciju na viši nivo!). Pokret je godinama u eksternoj i internoj opasnosti od depolitizacije i ispražnjenja od suštinskih feminističkih i antifašističkih političkih vrednosti. Spisak uzroka ove opasnosti je dug, ali nade i te kako ima. **100% grupa** podržanih kroz GP pokazuju kontinuiranu posvećenost borbi protiv **nacionalizma, militarizma i rasizma**, bilo kroz direktne aktivnosti vezane za ove teme, bilo kroz sagledavanje ovih tema kao važnih za razumevanje i oblikovanje drugih aktivnosti (na primer, grupe koje se bore protiv rodno-zasnovanog nasilja sagledavaju ga u sklopu šire slike ekonomskog nasilja, nasilja u ratu itd). Pored političkih snaga, podržane grupe kao prednost imaju snažne timske kapacitete – znanja, kompetencije, te dovoljan broj ljudi: **75% posto grupa ima sasvim adekvatne, a 19% gotovo sasvim adekvatne timske kapacitete. 6%**, odnosno jedna grupa, samoprocenjuje da ih nema. Kada je reč o adekvatnim uslovima za rad (pristup prostoru, pristup tehnologiji, postojanje infrastrukture), **62% podržanih grupa stoji odlično, 32% grupa je u delimično stabilnoj poziciji, a 6% nema adekvatne uslove.**

Manjkovi se najviše odnose na nedostatak prostora za veće aktivnosti ili zastarelu tehnologiju, a iznad svega na nedostatak pristupa javnim prostorima i javnoj infrastrukturi uopšte, usled loših ili nepostojećih odnosa sa lokalnim samoupravama. Grupe u svojim izveštajima često izražavaju da se osećaju kao da vrše posao državnih socijalnih i drugih institucija, jer institucije ne ispunjavaju svoju svrhu, ali to čine u izuzetno skromnim uslovima: **56% grupa ima zadovoljavajuća sredstva za rad, 25% delimično zadovoljavajuća sredstva, a 19% nedovoljna sredstva za rad.** Pitanje je i kvaliteta, stabilnosti i održivosti tih sredstava: **čak 75% podržanih grupa nema načine za diversifikaciju svojih budžeta** i mahom se oslanja na privatnu filantropiju. Imajući u vidu brzo promenljive uslove među privatnim donatorima, te povlačenje donatora iz regiona ili feminističkih tema, ovo je zabrinjavajuće. Ova slika svakako reflektuje i nedostatak sredstava iz konkursa javnih ustanova i činjenicu da ta sredstva sve češće završavaju kod takozvanih „vladinih nevladinih“ organizacija i fantomskih kolektiva, dok grupe koje rade ozbiljan terenski rad dobijaju minimalna sredstva, ako i to. Učinak ovih grupa na nivou zajednica znatno nadmašuje skromne uslove u

kojima rade: **93% grupa u 2023. dosegle su nove ljude u zajednici, i 93% njih otvorilo je nove mogućnosti ženama u zajednici.** Učinile su to kroz preko 3930 aktivnosti: to obuhvata radionice, edukativne programe, psihosocijalnu, pravnu i drugu podršku, solidarne posete, asistenciju u institucijama, festivale i druženja, konsultativni rad, umrežavanje, kampanje, ulične akcije... Uz to, **oko 1740 najrazličitijih aktivnosti sprovedeno je onlajn.** Ono što se „zapatilo“ u pokretu tokom pandemije, onlajn aktivnosti, postale su moćan alat u demokratizaciji i decentralizaciji učešća različitih žena u različitim programima. U aktivnostima je direktno učestvovalo oko **10,800 ljudi*** (od ovoga, **6900 su žene, 2900 mlade osobe, a 2000 devojke**).

*Zbog drugačije prirode aktivnosti, festival Slobodna zona, takođe podržan kroz GP, posmatramo zasebno. Kao veliki filmski festival, on je dopro do preko **35,000 ljudi.**

Mnogo više od brojki i statistika o radu grupa govore iskustva kolektiva, i zato...

...Slavimo uspehe!

*U ovoj godini smo se odlučile za dokumentovanje Metodologije Prve Nacionalne studije o društvenom problemu seksualnog zlostavljanja dece koju je Incest Trauma Centar – Beograd sproveo 2015. godine i imajući u vidu da je do danas ovo na žalost ostala jedina Nacionalna studija u zemlji, kao i to da slična nije urađena u Regionu niti u mnogim zemljama u ovom delu Evrope, ali i u svetu, odlučile smo se da objavimo Metodologiju kako bi svi koji su u mogućnosti da sprovedu Nacionalnu studiju ovde i u drugim zemljama imali na raspolaganju validan izvor. – **Incest trauma centar, Beograd***

*Tokom perioda pružanja generalne podrške uspele smo da ostvarimo cilj, to jest da uradimo 90 radionica od planiranih 40, o važnosti prepoznavanja i suočavanja s prošlošću. – **SOS Centar za žene i decu žrtve nasilja, Vlasotince***

*Napisale smo prvi Manifest kolektivne brige u Srbiji. Manifest je važan kako za nas, tako i za zajednicu, jer daje skicu mogućnosti manje iscrpljujućeg i svesnijeg radnog okruženja. U njemu smo definisale kako radimo, kako brinemo o sebi i kako se odnosimo prema životnoj sredini. – **Roza Udruženje za radna prava žena, Zrenjanin***

*U toku godine organizovali smo usluge 570.670,5 sati personalne asistencije za 17 osoba sa invaliditetom. – **Centar Živeti uspravno, Novi Sad***

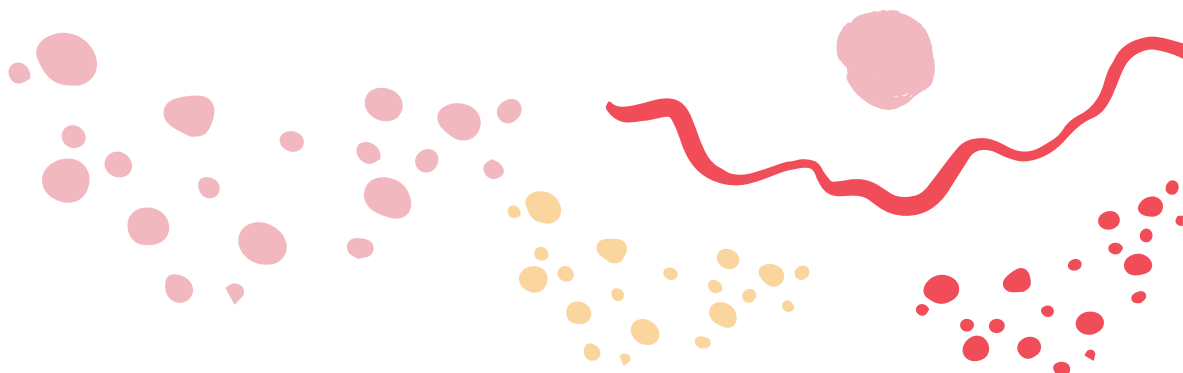
Zajednica sa manje straha prilazi i mnogo otvorenije podržava našu istrajnu borbu, uprkos neljudskom odnosu Gradske uprave, koji se nastavlja prema našim korisnicima i nama. Prošle godine smo imale u planu da u okviru podrške ranom razvoju oživimo muzičke radionice, obzirom da pripremna grupa postoji u okviru muzičke škole, odustale smo i napravile kompletan program koji obuhvata muzičke, likovne i dramske radionice koje realizujemo od jesenas u seoskoj OŠ u Salašu, školu pohađaju deca iz 10 okolnih sela. Direktor prethodnih godina nije smeo sa nama da saraduje i sada je bilo vrlo neizvesno jer je morao da obavesti GU. Pre toga, nas tri smo napravile sastanak sa 40oro roditelja dece koja su se prijavila, tako da je direktor morao i da izvesti o zainteresovanosti dece i roditelja. - **Dečki centar, Zaječar**

...I ostajemo svesne problema!

I dalje postoji rizik da se u nekom narednom periodu, na nivou grada, političkom odlukom, ukine podrška našoj organizaciji kao i drugim organizacijama osoba sa invaliditetom jer je to nešto što je odluka lokalne sredine i vlasti, i, iako već duže postoji, ne znači da se u nekom, verovatno gorem vremenu, neće ukinuti, pogotovu zbog osobine sadašnje vlasti da sve centralizuje. - **Jefimija, Užice**

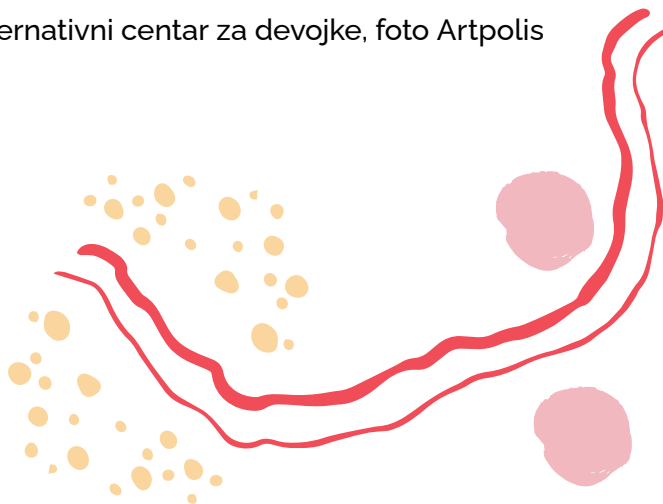
Jedan od izazova kada su u pitanju Studije feminizma su praznine i nedostatak nekih bazičnih znanja koja se tiču šireg društvenog konteksta kod jednog dela polaznica/ka bez obzira na njihov prethodni nivo obrazovanja. Primer za to bi mogao biti uvid sa predavanja da je pre dubljeg razgovora o rodu i njegovim implikacijama na društvene pozicije, kao i načinima na koji se rod prepliće sa drugim osnovama marginalizacije poput nivoa obrazovanja, mesta življenja, starosti, neophodno razjasniti o čemu govorimo kada pričamo o neoliberalnom ekonomskom modelu. - **Centar za ženske studije, Beograd**

Jedan od velikih rizika sa kojim smo se suočile jeste sve češće izbijanje konflikata na Kosovu i rast tenzija. Svi incidenti koji su se desili najviše su uticali na učesnice Feminističke prolećne škole, kojima je bilo potrebno pojasniti politički kontekst između Srbije i Kosova, ali pre svega odnos nas kao antiratnih i mirovnih aktivistkinja prema aktuelnoj situaciji. Incident koji se desio u selu Banjska odigrao se samo nekoliko dana pre planiranog drugog dela škole u Prizrenu i nažalost imao je uticaja na to, da nekoliko učesnica odustane. Sa partnerskom organizacijom sa Kosova kreiramo bezbednosne strategije, procenjujemo rizik pre svakog susreta, sigurne smo da ćemo to i u buduće činiti, jer se situacija samo povremeno učini manje rizičnom. - **Alternativni centar za devojke, Kruševac**

Feministička prolećna škola - Alternativni centar za devojke, foto Artpolis

Specijalni fokus

Program malih grantova **Specijalni fokus** program je za kontekstualne intervencije, eksperimentisanje, kritičke akcije, namenjen poentiranju u feminističkom aktivizmu. U srži programa je borba protiv nacionalizma, militarizma i rasizma kroz feminističku prizmu - ali, kako su ovi problemi razgranati i često uzroci drugih muka, tako i ovaj program podržava najrazličitije kolektive, formalne i neformalne. Kako izgleda njihov kolektivni učinak iz ptičje perspektive?*

* neke akcije su još u toku, tako da su rezultati pred vama minimum postignutih koraka kroz SF podršku dodeljenu 2023!

Fokus aktivnosti je mahom na neposrednim okruženjima - **a broj dosegnutih ljudi u 2023. bio je nešto preko 15.000!** To je 15.000 aktivno uključenih ljudi koji su stekli nova znanja, izrazili svoje brige, dobili direktnu podršku u krizama, borili se protiv sopstvene marginalizacije, umrežili se za dalje delovanje i građenje boljeg sveta. Ako tome dodamo aktivnosti poput medijskog portala [Odjek](#) iz Kruševca ili Wiki članaka grupe autorki/a iz cele Srbije okupljenih oko inicijative Present(ed), to je još oko **139.000 čitateljki/laca** do kojih su doprle brojne značajne društvene teme. Do ljudi se doprlo na najrazličitije načine, kroz barem **521 aktivnost održanu uživo (neke su bile jednokratne, a neke kontinuirane)**, kao i kroz **više od 770 onlajn aktivnosti** (misli se na aktivnosti koje ne spadaju u društvene mreže i druge načine postizanja vidljivosti). Grupe su ovo ostvarivale katkad same, katkad u **saradnjama** - u 2023. bilo ih je minimum **95**. I u SF akcije grupe idu polazeći od snažne progresivne političke artikulacije - **65% podržanih grupa ima sasvim jasno artikulisane pozicije, dok 23% njih dobrim delom već jeste artikulisano**, uz potrebu za još malo rada za jasnijim samoodređenjem. Nije neobično da je politička samo-artikulacija za nijansu niža kod grupa podržanih kroz ovaj program nego kod grupa u Generalnoj podršci - ovaj program mnogim kolektivima otvara vrata za prve aktivističke korake, aktivistkinje/i u nekim kolektivima prvi put saraduju, pa tek grade kolektivnu političku poziciju. Sve dok se uči i unapređuje, na dobrom smo putu! **73% podržanih grupa je posvećeno borbi protiv nacionalizma, militarizma i rasizma**, dok je **27%** njih delimično posvećeno ovim temama, najčešće **podstaknuto mogućnostima za akcije podržane kroz Specijalni fokus**. Kako kroz ovaj program podržavamo pre svega male grupe, samozastupničke grupe marginalizovanih osoba, u marginalizovanim sredinama, sa minimalnim budžetima, tako su i njihovi kapaciteti skromni. **57% njih ima adekvatne timske kapacitete, a 27%** prijavljuje da su ti kapaciteti delimični. I ovo je zadivljujuće kada se pogledaju okolnosti u kojima deluju: samo **27% grupa procenjuje da ima sasvim adekvatne uslove za rad, a samo 23% ceni da ima dovoljno sredstava** za svoje aktivnosti. **Diversifikovana sredstva** takođe ima svega **23%** grupa. I uprkos prinuđenosti na snalaženja i improvizacije, podržane grupe, osim što dopiru do značajnog broja ljudi, **uspevaju da otvore nove prilike za žene u zajednicama (96% grupa), te da dosegnu nove ciljne grupe (85%)**. Zagovaračke mogućnosti, odnosno uticaj na zakonske i društvene norme, mahom ostaje izvan delokruga podržanih grupa i u tome je nekakve korake uspelo da napravi **11% podržanih grupa**.

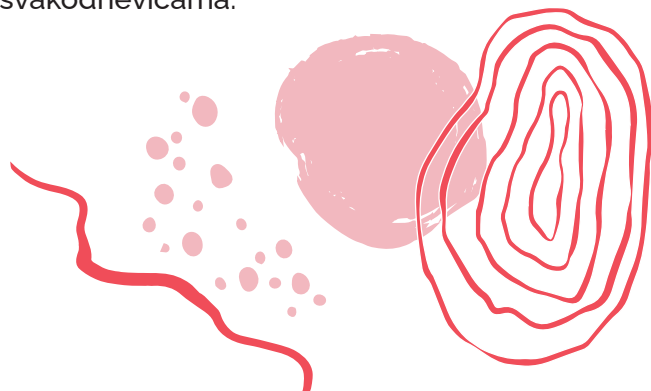
Završna svečanost, Ženske studije i istraživanja, podružnica u Subotici

Present(ed), inicijativa pisanja Wiki članaka o feministkinjama i mirovnim aktivistkinjama

Šta su nam ove godine donele akcije podržane kroz SF?

- Održan je još jedan Osmomartovski protest zahvaljujući neformalnoj grupi aktivistkinja.
- Prošireno je prisustvo feministkinja i antiratnih aktivistkinja na domaćoj Wikipediji. Ako tamo čitate članke o [Veri Kurtić](#), [Dunji Blažević](#), [Veri Veibel Tatić](#)... Zahvalite Wiki čarobnicama iz inicijative Present(ed)!
- Objavljena je [publikacija](#) „Borba za krov nad glavom u Beogradu 1919 – 1921: Uloga komunističke partije i ženskih organizacija“ Ivane Anđelković i Ane Krstić.
- Održana je feministička škola za devojčice i devojke iz ruralnih područja u organizaciji Okulara iz Čičevca.
- Seoski kulturni centar Markovac održao je niz scenskih čitanja drama na temu demilitarizacije svakodnevice.
- Istok Srbije se dodatno aktivirao – drugarice iz Nike (Bor) održale su niz radionica vezanih za mentalno zdravlje za marginalizovane sugrađanke, dok je Kučevska inicijativa (Kučevo) sprovela feministički kulturni program.
- Mentalno zdravlje žena, ali i povezivanje i prevazilaženje stega, bilo je značajna tema i u Trsteniku, na radionicama koje je organizovalo Udruženje žena Teuta-tim.
- Kruševački Fakiri sa juga leteli su inkluzivnom predstavom „Kрила“ kroz Srbiju.
- Žene za mir iz Leskovca, inspirisane našim izdanjem knjige „Klitopismenjavanje“, započele su ženske kružoke na temu žena, feminizma i seksualnosti.
- Saborkinje iz Južne Amerike, okupljene oko organizacije Latinos en Serbia, počele su da intenziviraju svoje međusobno umrežavanje i umrežavanje sa lokalnim pokretom.
- Centar Mome iz Pirota dokumentovao je kroz [kratke filmove](#) živote Staroplaninki i patrijarhalnom nasleđu u njihovim svakodnevicama.

Snimanje filma o patrijarhalnom nasleđu Staroplaninki, Centar Mome, Piroć

Nika Bor

Rečima aktivistkinja i učesnica programa, ovo su značajna postignuća:

Rečima aktivistkinja i učesnica programa, ovo su značajna postignuća:

- *Sve više sam odlučna da je aktivizam moja suštinska potreba i misija. ŽS su to potvrdile.*
- *Volim da istražujem biografije zaboravljenih žena, učim o drugim kulturama, predavačice su sobom nosile neku blagost.*
- *Predavanja su mi otvorila vidike o kojima ranije nisam mislila. – Polaznice programa Ženske studije i istraživanja u Subotici.*

Sve naše sagovornice su bile spremne da sa nama, ali i sa svojim sugrađankama sa kojima su u ovom procesu učestvovala, podele svoja ne tako laka iskustva preživljavanja u sistemu za koje sve do jedne smatraju da je nepravedan i sve izrazitije opresivan. Takođe, sve, bez obzira na godine ili trenutne životne okolnosti, demonstrirale su impresivnu snagu i optimizam da se sa takvim sistemom izbore kako bi i sebi, ali pre svega svojim porodicama omogućile bolju i pravedniju budućnost. – Kiosk, Beograd

Ovaj projekat je bio veliki izazov za sve nas. Ovo je bilo prvo naše istraživanje i puno smo naučile o načinu rada i kako sprovesti sve aktivnosti. Naša ciljna grupa je svaka žena i devojčica. Poseban značaj ima rad sa mladima, smatramo da blagovremena edukacija i reakcija na nasilje stvara sigurno okruženje za svaku od nas. Problemi sa kojima sm se susretale tokom rada na projektu su direktna posledica patrijarhata. Žene su pronalazile način kako bi bile učesnice, a neke nisu smele da učestvuju u anketi bez prisustva muža kao i dozvole. – Uspešne žene Kostolca

...A ovo su neki od problema u radu:

Mi i dalje politički nepodobne nemamo svoj prostor koji nam je preko potreban. Naše edukativne radionice imale bi kvalitetniji sadržaj u adekvatnom prostoru. Shvatile smo da možemo ujediniti ljude u istim ciljevima, bez obzira na različitosti u mišljenjima i opredeljenjima. – Nika, Bor

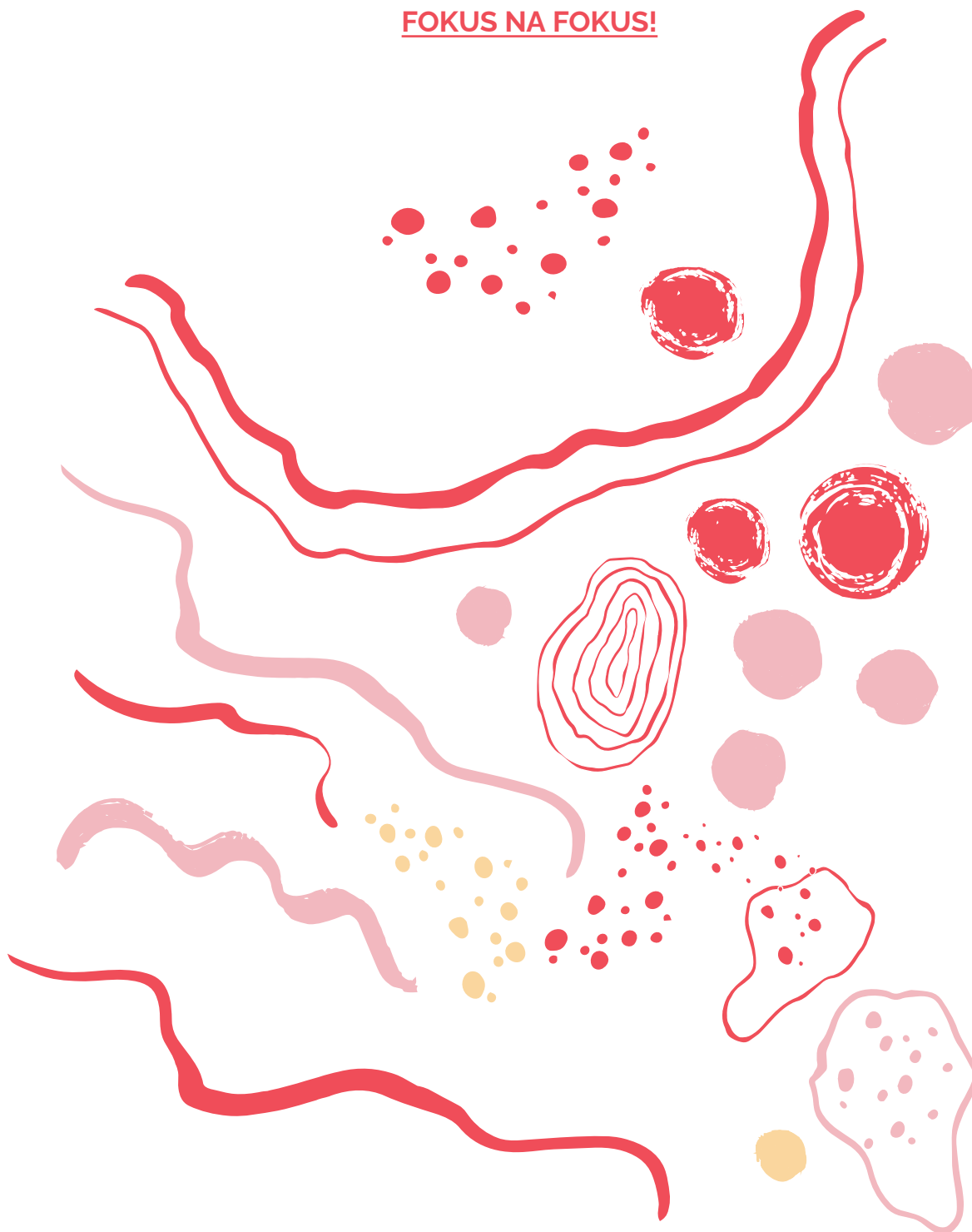
Projektom je bilo predviđeno da sve projektne aktivnosti budu javno prezentovane preko društvenih mreža. S obzirom, da smo kao udruženje, podnele krivičnu prijavu protiv dva puta pravosnažno osuđenog nasilnika, sugestija našeg pravnog zastupnika je da žene ne izlažemo dodatnom riziku, jer mi ne možemo da predvidimo postupke nasilnika, zbog bezbednosti žena i devojaka, kao i naše lične bezbednosti. – Žene za mir, Leskovac

Nismo uspjeli da izvršimo efikasan pritisak na institucije u nekoliko slučajeva, iako nam je ranije to polazilo za rukom. Ne znamo koji su razlozi i jedino što možemo da kažemo je da to nekad ima efekta, a nekad ne, tako da od toga ne odustajemo. Još jedan od razloga može biti i taj što jačina pritiska zavisi od samih slučajeva, pažnje medija i javnosti koje prizivaju, ali i naše upornosti. – ZA Krov nad glavom, Beograd

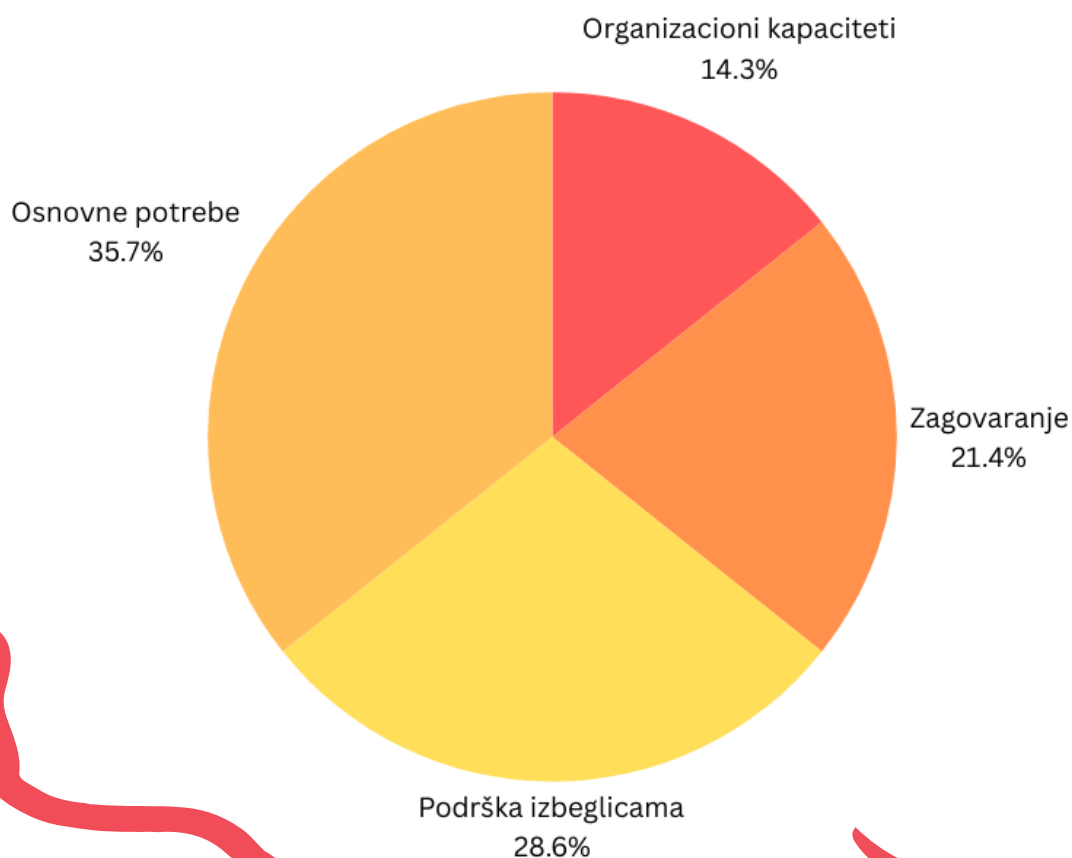
...IMA JOŠ! Čitajte o akcijama podržanim kroz Specijalni fokus u našoj rubrici

FOKUS NA FOKUS!

Program Urgentnih grantova

U određenim godinama, potrebe za urgentnim grantovima javljaju se u talasima, na primer – 2020. godine bilo je dosta urgentne podrške povodom pandemije, dok je 2022. godine gotovo polovina podrške usmerena LGBTQ+ zajednici i na aktivnosti vezane za Europrajd. Ove godine dodeljena urgentna podrška veoma je varirala po temama i potrebama, uz zajedničku nit da se dodeljuje u situacijama – kad je prosto frka. Kada ne postoji drugi novac kojim se mogu premostiti krizni periodi, troškovi koji se ne mogu otplatiti bez podrške, kad naiđu iznenadne zagovaračke prilike, kad je hitno uspostavljanje sistema podrške u kriznim situacijama... Ove godine krize su se zaista granale u različitim smerovima, a ugrubo ih možemo tematski ovako podeliti:

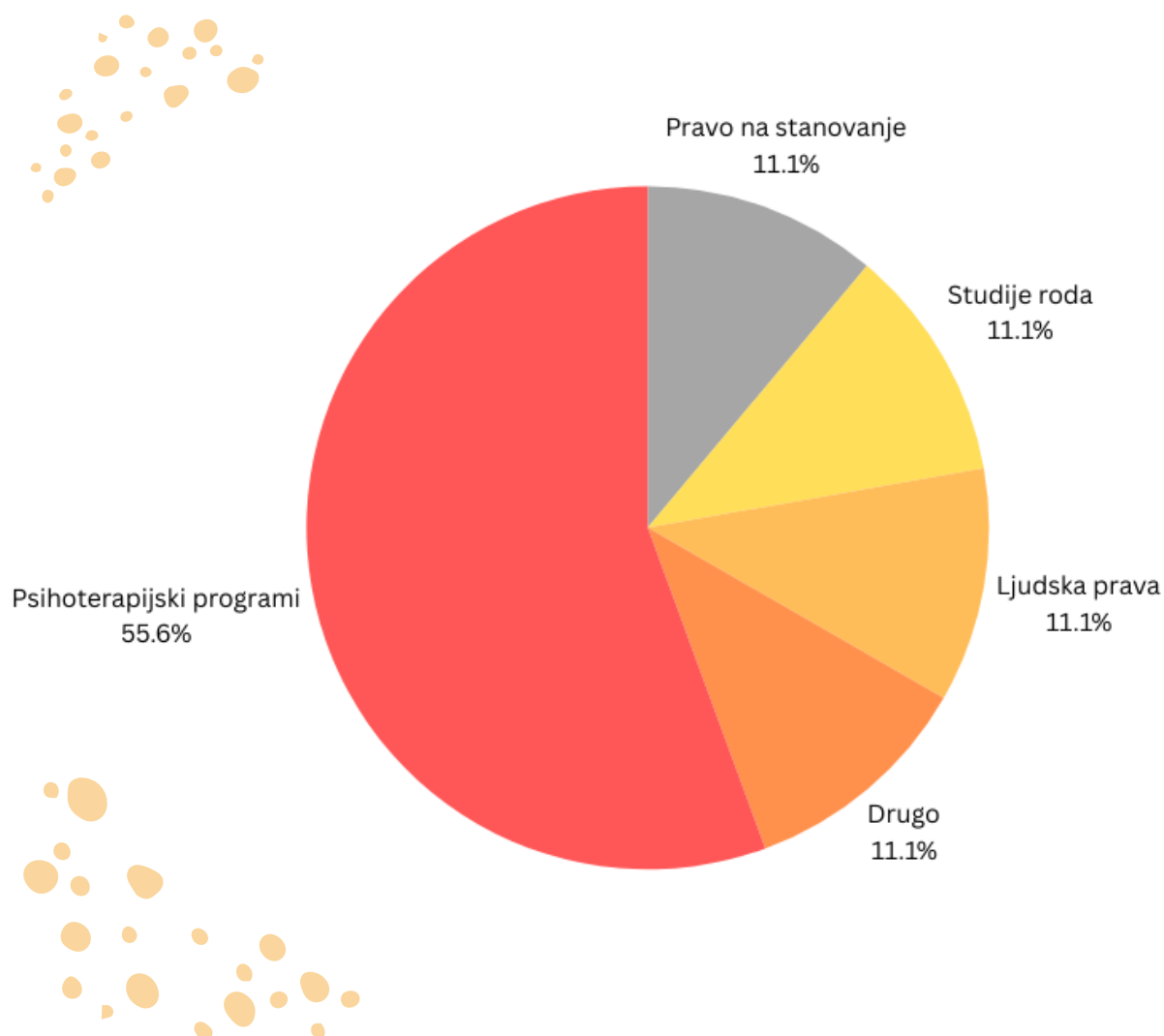

Program stipendija „Žarana Papić“

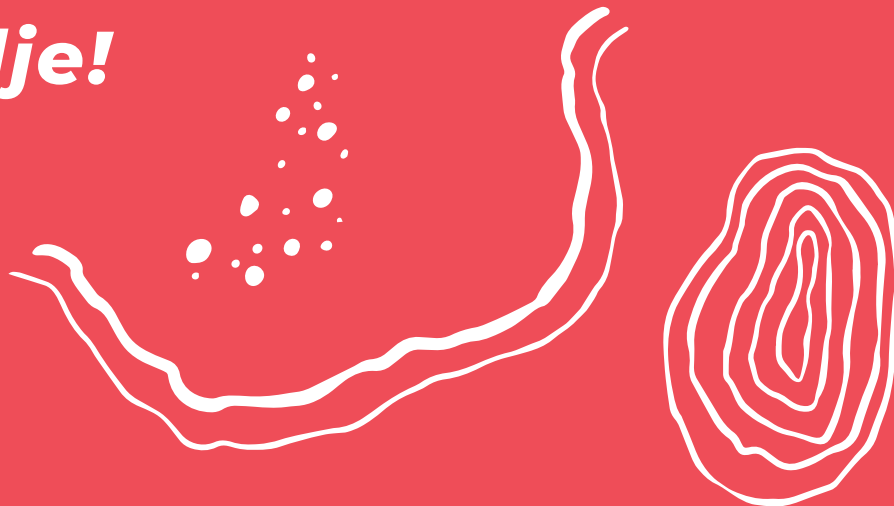

Fokus stipendija „Žarana Papić“ godinama je bio na rodnim i mirovnim obrazovnim programima, ali je podrška ujedno bila otvorena za druge vrste programa koje osnažuju feministički aktivizam i šire krugove podrške dalje. Imajući u vidu koliko je nasilna godina za nama, kao i traumatične decenije za nama, koliko se ranjivosti otvorilo, nije iznenađenje da je dosta potreba stipendistkinja bilo usmereno na različite vrste psihoterapijskih programa. Program stipendija i dalje je samoodrživ, iz sredstava prikupljenih u zajednici, i pored svoje osnovne svrhe služi i za vođenje razgovora o dostupnosti znanja i obrazovanja.

Ovako je podrška izgledala ove godine:

Idemo dalje!

Kontinuirano oslušujemo potrebe grupa i pojedinki koje podržavamo, lokalno, i promatramo globalnu sliku feminističkih i drugih pokreta. Prilagođavamo svoju podršku od slučaja do slučaja, s otvorenom namerom za što detaljnije razumevanje različitosti svake sredine. Radimo na intenzivnijem informisanju aktivistkinja sa kojima još nismo sarađivale i ohrabrujemo one koje još nisu aktivistkinje da se uključe u borbe.

Razmišljamo o „projektitisu“ – pokušavamo, zajedno sa grupama, da artikulišemo politiku i rad izvan projektnih okvira, imajući u vidu kontinuitete, ukrštanja, šire delovanje neopterećeno rigidnim projektnim nametima. Iako nas birokratija ograničava u tom pogledu makar donekle, u sagledavanju sopstvenog rada u širem kontekstu ne pristajemo na granice.

Umrežavamo. Koliko god da nam se država i pokret činili malima, toliko je skrivenih kutaka sa snažnim borkinjama koje će biti još snažnije kada se povežu, u čemu ćemo rado nastaviti da ih podržavamo.

Koračamo uz grupe. Trudimo se da naša podrška ne bude samo finansijska i na papiru, već da smo prisutne kada smo im potrebne, da razgovaramo i delimo i muke i radosti.

Poštujemo autonomiju grupa. Vodimo se poverenjem u njihovo poznavanje terena, potreba okruženja i veštine da predvode borbe i srećne smo da izađemo u susret onome što same prioritizuju.

Radujemo se. Svakog dana je borba, svakog dana primamo i dobre i loše vesti sa terena – i jedne i druge nas pokreću.

Nastavljamo da trčimo, mislimo, delimo i radimo!

Stay tuned!

**Rekonstrukcija
Ženski Fond**

Braće Baruh 6,
11000 Beograd, Srbija
+381 11 2184 674
+381 64 644 1498
office@rwwfund.org
www.rwwfund.org